

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 194/2012-50

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika vo veci sťažnosti spoločnosti U., T., a Ing. I. Š., T., zastúpených advokátkou JUDr. I. B., Advokátska kancelária, P., pre namietané porušenie ich základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 7 Co 100/2010 z 11. augusta 2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. I. Š. na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 7 Co 100/2010 z 11. augusta 2010 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 7 Co 100/2010 z 11. augusta 2010 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Žiline je povinný uhradiť Ing. I. Š. trovy konania v sume 207,48 € (slovom dvestosedem eur a štyridsaťosem centov) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. I. B., Advokátska kancelária, P.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. januára 2011 doručená sťažnosť spoločenstva U., T. (ďalej len „sťažovateľ v 1. rade“), a Ing. I. Š., T. (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“; spolu ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy zaručeného čl. 46 ods. 2 ústavy, základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy, základného práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v prítomnosti účastníka konania zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Námestovo (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 2 C 141/2008 z 15. februára 2010, jeho postupom v tomto konaní, rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) z 11. augusta 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 100/2010 a jeho postupom v tomto konaní.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa návrhom doručeným okresnému súdu domáhali určenia neplatnosti dvoch kúpnych zmlúv. Za odporcov označili Ž. (ďalej len „odporca v 1. rade“), spoločnosť S. (ďalej len „odporca v 2. rade“), a M. G., T. (ďalej len „odporca v 3. rade“). Prvou napadnutou zmluvou bola kúpna zmluva uzavretá 3. augusta 1994 medzi odporcom v 1. rade a odporcom v 2. rade, ktorej predmetom bol

pozemok parc. č. 1696/2 nachádzajúci sa v katastrálnom území T. Druhá kúpna zmluva bola uzavretá 18. augusta 2000 (doplnok k nej bol uzavretý 26. marca 2001) medzi odporcom v 2. rade a odporcom v 3. rade a mala rovnaký predmet.

1. Okresný súd žalobu sťažovateľov zamietol, keď dospel k záveru, že nepreukázali splnenie podmienky naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), pretože *„ak by aj vyslovil neplatnosť uvedených kúpnych zmlúv, právne postavenie navrhovateľov vo vzťahu ku katastru nehnuteľností by sa nezmenilo, kde by sa navrátil stav zápisu pre odporcu v rade 1/ (§ 34 ods. 2 Katastrálneho zákona), t. j. navrátil by sa stav, aký bol pred uzavretím jednotlivých kúpnych zmlúv“*. Okresný súd sa zároveň nestotožnil s názorom sťažovateľov, že *„pôvodná pozemnoknižná parcela č. 1693, zapísaná v pozemnoknižnom protokole č. 1 kat. úz. T. bola vydaná v celej pôvodnej výmere rozhodnutím Pozemkového úradu v Dolnom Kubíne č. R 194-1-A1/1995 zo dňa 24. 1. 1995. V tejto súvislosti poukazuje na ustanovenie § 11 ods. 1 písm. d/ zákona č. 229/1991 Zb., podľa ktorého pozemky alebo ich časti nemožno vydať v prípade, že pozemok bol po prechode alebo prevode do vlastníctva štátu alebo inej právnickej osoby zastavaný. Predmetom vydania rozhodnutia Pozemkového úradu v Dolnom Kubíne zo dňa 24. 1. 1995 nebola CKN parcela č. 1696/2 zapísaná na LV č. 2594, keďže táto už bola prevedená do vlastníctva odporcu v rade 2/ na základe uzatvorenej kúpnej zmluvy zo dňa 3. 8. 1994, ktorej súčasťou bol aj geometrický plán z roku 1986, na základe ktorého CKN parcela č. 1696/2 bola vytvorená z pôvodnej pozemnoknižnej parcely č. 1693. Vklad vlastníckeho práva v prospech odporcu v rade 2/ bol povolený pod č. V 1038/94 zo dňa 12. 8. 1994. Rozhodnutie pozemkového úradu bolo vydané neskôr, až dňa 24. 1. 1995.“*

Okresný súd takisto dospel k záveru o nedostatku aktívnej legitímácie sťažovateľa v 1. rade, pretože vzhľadom na ustanovenie § 4 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových spoločenstvách“ alebo „zákon č. 181/1995 Z. z.“) sťažovateľ v 1. rade *„ako právnická osoba – pozemkové spoločenstvo, nemá k nehnuteľnosti, ktorá je predmetom sporu (parcela CKN č. 1696/2) žiaden vzťah, a teda*

nemá ani aktívnu legitímáciu v tomto konaní. Aktívne legitimovaní by mohli byť len jednotliví členovia – podielníci odporcu v rade 1/, ako oprávnené fyzické osoby.“

Rozsudok okresného súdu napadli sťažovatelia odvolaním, v ktorom vyslovili názor, že uzavreté kúpne zmluvy sú absolútne neplatné. Totiž „*Rozhodnutie Pozemkového úradu v Dolnom Kubíne R 194-1-1993 zo dňa 22. 6. 1993, v ktorom sa taktiež vydávala parcela 1693, nadobudlo právoplatnosť dňa 29. 7. 1993. Toto rozhodnutie však bolo zrušené v rámci obnovy konania a to rozhodnutím zo dňa 24. 5. 1994, kedy sa reštitučné konanie dostalo opäť do stavu podania návrhu, o ktorom nebolo právoplatne rozhodnuté a teda ani povinná osoba ani oprávnená osoba nevedela aké pozemky a v akej výmere budú vydané, resp. ktoré vydané z dôvodu zastavanosti nebudú. V tomto štádiu reštitučného konania však žalobca v 1/ rade napriek blokačnému ust. § 5 predal časť pozemku 1693 a to KZ uzatvorenou dňa 3. 8. 1994. Tým jednoznačne porušil toto zákonné ust. pričom opätovne neobstojí argument žalobcov (správne má byť žalovaných, pozn.), že tento pozemok by sa nevydal oprávneným osobám z dôvodu, že bol zastavený. V tomto štádiu konania sa mohol povinný len domnievať, že tento pozemok alebo jeho časť vydané nebudú, pokiaľ to však nebolo potvrdené právoplatným a vykonateľným rozhodnutím správneho orgánu bol povinný rešpektovať ust. § 5 ods. 2 zákona o pôde... Tvrdíme, že družstvo nikdy nebolo, pretože uvedenú nehnuteľnosť družstvo nikdy nevlastnilo, neužívalo ani neobhospodarovalo, pretože táto po celé obdobie t. j. po roku 1958 slúžila ako stavebný dvor pre Stredoslovenské stavby za účelom uskladňovania stavebných materiálov, kde na časti pozemku o výmere 50 m x 12,5 m bola umiestnená dočasná stavba na skladové a ním podobné priestory. Aj z uvedeného je evidentné, že nikdy nešlo o zastavanú plochu.“*

V odvolaní sa taktiež zdôrazňuje, že návrh sťažovateľa v 2. rade na zmenu žalobného petitu prednesený na pojednávaní 25. januára 2010 okresný súd nepripustil „*bez bližšieho odôvodnenia... a to napriek tomu, že by táto zmena nevyžadovala ďalšie dôkazy a výsledky dovtedajšieho dokazovania mohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu“*.

Nakoniec sťažovatelia v odvolaní nesúhlasili ani s posúdením naliehavosti ich právneho záujmu na určení neplatnosti sporných zmlúv, „*pretože ako to vyplýva zo zápisov PKV č. 1 sa nenachádza nijaký zápis o vlastníctve na družstvo, resp. na inú organizáciu, ku ktorému bolo potrebné splniť zákonné predpoklady, ktoré sa nikdy na urbár v T. nevzťahovali (najmä zák. čl. X/1913 a nasl. Zák. č. 81/1949 Zb.)“*.

Krajský súd rozsudkom z 11. augusta 2010 v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 100/2010 odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil. Súhlasne s názorom okresného súdu zdôraznil, že „určením neplatnosti namietaných právnych úkonov (kúpnej zmluvy zo dňa 3. 8. 1994 a kúpnej zmluvy zo dňa 18. 8. 2000) sa právne postavenie navrhovateľov nezmení, t. j. neodstráni sa stav právnej neistoty v ich právnom postavení. Takýmto typom žaloby nedôjde k zmene zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností (restitutio integrum) k C-KN parcele č. 1696/2 – zastavaná plocha o výmere 2 889 m², vedenej na LV č. 2594, kat. úz. T. v prospech navrhovateľov, nakoľko v zmysle podmienok uvedených § 34 ods. 2 katastrálneho zákona v platnom znení od 15. 10. 2008, správa katastra by vyznačila stav pred prvým neplatne vykonaným právnym úkonom (kúpnu zmluvou zo dňa 3. 8. 1994), čím by sa stav právnej neistoty navrhovateľov neodstránil.“

Na vysvetlenie krajský súd uviedol, že „určovací žaloba by do úvahy prichádzala (s iným žalobným petitom) len v prípade spornosti zápisu viacerých vlastníckych práv v katastri nehnuteľností k totožnému predmetu, na rôzne subjekty, prípadne z obdobných dôvodov. Takýto stav navrhovateľa v návrhu na začatie konania alebo v priebehu konania netvrdili.“

Z rozhodnutia krajského súdu ďalej vyplýva, že zmluvný prevod vlastníckeho práva k veci v čase prebiehajúceho reštitučného konania zakladá absolútnu neplatnosť takéhoto prevodu podľa § 39 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov v spojení s § 5 ods. 3 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“), avšak v posudzovanom prípade „vzhľadom k tomu, že krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, z iných (vecných) dôvodov správnosť rozsudku okresného súdu... nepreskúmaval“.

2. V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovatelia tvrdia, že k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu došlo tým, že „súd nevykonal, resp. nevyhodnotil dôkazy, ktoré navrhovateľa (sťažovatelia) počas konania produkovali, a taktiež preto, že odvolací súd nepripustil dovolanie, pričom toto svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodnil.“

Navrhovatelia vo svojom odvolaní žiadali pripustiť dovolanie, nakoľko otázka aktívnej legitímácie navrhovateľa v konaní o určenie vlastníckeho práva k urbárskym nehnuteľnostiam a v konaní o určenie vlastníckeho práva k podielu na spoločnej nehnuteľnosti ako fyzickej osoby sa javí ako vec zásadného právneho významu a to aj s prihliadnutím na to, že prebiehajú iné obdobné konania na príslušných súdoch, v ktorých sa navrhovatelia domáhajú určenia vlastníckeho práva k urbárskym nehnuteľnostiam. Krajský súd dovolanie nepripustil. Tieto rozhodnutia však bližšie nekonkretizoval a navrhovatelia len všeobecné konštatovanie považujú za nedostatočné, pretože súdy nerešpektovali predkladané dôkazy, kde okrem iného jednak urbárski spolumajitelia v zastúpení svojho predsedu a podpredsedu, resp. Ing. I. Š. ako fyzická osoba- vlastník podielu na tejto urbárskej spoločnej nehnuteľnosti či ako zástupca všetkých spoluvlastníkov, ktorí ho poverili ešte v roku 1992 pre vysporiadanie spoluvlastníckych práv, ktoré boli žiadané cestou reštitúcie, resp. boli žiadané príslušné orgány o vydanie urbárskych nehnuteľností, ktoré mali byť v predchádzajúcom období zák. 50-tych rokov min. storočia odobraté, resp. dané do obhospodarovania štátnym lesom, družstvu či ďalším inštitúciám, ktoré počas tohto obdobia tento urbársky majetok užívali.“

K otázke porušenia základného práva vlastníť majetok spätej podľa sťažovateľov s posúdením aktívnej legitímácie na podanie určovacej žaloby sa v sťažnosti uvádza, že „z dostupných listinných dôkazov ako i z právnej úpravy platnej v čase založenia a existencie spoločenstva Bývalí urbárnici mesta T. je nepochybné, že spoločenstvo zapísané v pkn. vl. č. 1, k. ú. T. bolo vlastníkom urbárskych pozemkov a malo právnu subjektivitu. Svoje tvrdenie sťažovateľ preukazoval stanovami, v ktorých bolo jednoznačne napísané, že ide o právnickú osobu. ... Sťažovateľ v tomto konaní produkoval dôkazy, ktoré mali preukázať jeho tvrdenie, že súčasné pozemkové spoločenstvo – U. je právnym nástupcom bývalých urbárníkov obce T... Toto lesné spoločenstvo... bolo zrušené § 1 Zák. č. 2/1958 Z. z. Po... zmenách v roku 1989 začalo dochádzať k obnove pôvodných urbárov. Komplexná právna úprava bola prijatá až v roku 1995 a obnovu a zakladanie pozemkových spoločenstiev rieši zák. č. 181/1995 Z. z. Zámerne zdôrazňujem slovo obnova, pretože to bol zámer zákonodarcu obnoviť pôvodné spoločenstvá.“

Sťažovatelia namietajú aj nedostatočnosť odôvodnenia rozsudku krajského súdu, v ktorom predovšetkým „absentuje právne posúdenie veci. Strohé konštatovanie, že sa

stotožňuje v plnom rozsahu so skutkovými i právnymi závermi súdu prvého stupňa neobstojí a je nedostatočné, preto je arbitrárne.“

3. Sťažovatelia doručili 9. februára 2011 ústavnému súdu podanie, ktorým rozsiaholo prehĺbili svoju právnu argumentáciu vo veci posúdenia ich nalievavého právneho záujmu na určenie neplatnosti sporných zmlúv. Uviedli, že *„na jednej strane je pravda, že vyhovením žalobe... bude ako vlastník v katastri nehnuteľností zapísané PD Ž., avšak bude naďalej vystupovať v postavení len a len povinnej osoby podľa príslušných reštitučných zákonov. Reštitučné konanie nie je do dnešného dňa právoplatne ukončené.“*, preto *„v prípade pozitívneho rozhodnutia o návrhu na určenie neplatnosti kúpnych zmlúv, by PD Ž. mohlo byť zapísané ako povinná osoba v katastri nehnuteľností, pričom o vydaní sporných pozemkov by sa rozhodlo v rámci reštitučného konania“*.

Sťažovatelia rovnako podali pomerne podrobný historický vývoj urbárskeho práva na území Slovenska od r. 1848, ktorým argumentujú v prospech záveru o právnom nástupníctve sťažovateľa v 1. rade po pozemkovom spoločenstve zaniknutom podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 2/1958 Sb.n. SNR o úprave pomerov a obhospodarovaní spoločne užívaných lesov bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných útvarov, a tým v konečnom dôsledku aj v prospech záveru o existencii aktívnej legitimácie sťažovateľa v 1. rade na podanie žaloby o určenie neplatnosti sporných zmlúv. V tejto súvislosti zdôrazňujú, že aj podľa zákona o pozemkových spoločenstvách sťažovateľ v 1. rade *„pokračuje v činnosti zrušeného útvaru tak, ako keby k jeho zrušeniu nedošlo a je teda jeho právnym nástupcom“*.

4. Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 194/2012-23 z 2. mája 2012 prijal sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie ich základného práva na ochranu vlastníctva zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a rozsudkom krajského súdu z 11. augusta v konaní vedenom pod sp. zn. 7 Co 100/2010 na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol.

5. Následne ústavný súd 22. mája 2012 vyzval krajský súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke sťažnosti, a zaslal dotknutý súdny spis a zaujal stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

6. Krajský súd doručil 18. júna 2012 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. K jej vecnej stránke uviedol:

«Vychádzajúc z obsahu podanej sťažnosti sťažovateľov zo dňa 18. 1. 2011, doplnenej podaním zo dňa 31. 1. 2011 (doručenej Ústavnému súdu dňa 9. 2. 2011) sa podľa názoru krajského súdu jedná zo strany sťažovateľov o zrejmé nepochopenie významu naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe podľa § 80 písm. c) O. s. p. a tiež významu uplatneného nároku na navrátenie vlastníctva k veci (v danom prípade k pozemkom) podľa zákona č. 229/91 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku, v znení neskorších predpisov...

Určovacia žaloba nie je spravidla opodstatnená, najmä vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamena úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo...

Vychádzajúc zo skutkových okolností, že navrhovatelia doposiaľ neboli zapísaní v katastri nehnuteľností ako vlastníci nehnuteľností, v spojení s podmienkami uvedenými v § 34 ods. 2 zákona č. 162/92 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „katastrálneho zákona“) by nedošlo k založeniu vlastníckych vzťahov v prospech žalobcov (sťažovateľov), na základe danej určovacej žaloby.

*Okrem uvedeného, v prejednávanej veci osobitne je dôležitou skutočnosťou, že sťažovatelia odvodzujú svoje vlastnícke právo od uplatnenia nároku na vydanie nehnuteľností podľa zákona č. 229/91 Zb. Zo súdnej praxe je nesporné, že konanie o navrátenie vlastníctva na základe reštitučného zákona je konaním na základe právneho predpisu *lex specialis*. Uvedený právny predpis upravuje podmienky, na základe ktorých je dôvodné obnoviť vlastníctvo osobám, ktorým bolo vlastníctvo odňaté spôsobom, ktoré zákon upravuje v § 6 citovaného zákona a ktoré prešlo do vlastníctva štátu alebo právnickej osoby od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990. Zákon upravuje aj ďalšie predpoklady pre vydanie nehnuteľností, a to napr. kto je oprávnenou osobou (§ 4), kto je povinnou osobou (§ 5)*

a ďalšie podmienky. Krajský súd v dôvodoch svojho rozhodnutia nad rámec dôvodov, pre ktoré návrh navrhovateľov zamietol (nedostatok naliehavého právneho zaujmu na požadovanom určení) dal do pozornosti (vo vzťahu ku tvrdeným skutkovým okolnostiam) ustanovenie § 5 ods. 3 zák. č. 299/91 Zb., t. j. ustanovenie o sankcionovaní prevodu vlastníckeho práva v čase prebiehajúceho konania o vydanie nehnuteľností (pozemkov) podľa tohto reštitučného zákona ako aj význam vydania rozhodnutia podľa § 9 ods. 4 zák. č. 229/91 Zb. Nepochopením zákona č. 229/91 Zb. ako celku zo strany sťažovateľov potom viedlo k podaniu neoprávnenej žaloby na určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 39 Občianskeho zákonníka. V § 5 zák. č. 229/91 Zb. je jednoznačne uvedené, kto je povinnou osobou, pričom ustanovenie § 5 ods. 3 citovaného zákona upravuje podmienky neoprávneného prevodu vlastníctva odo dňa účinnosti zákona až do jeho vydania, pričom zákonodarca takýto prevod (ex lége) považuje za neplatný (§ 39 Občianskeho zákonníka). Uvedené neplatnosť nie je potrebné deklarovať. Z ústavnej sťažnosti nie je zrejmé, v akom štádiu sa konanie o vydanie vecí (pozemkov) podľa zákona č. 229/91 Zb. nachádza, keď v jednej časti sťažovateľa udávajú, že celá pozemnoknižná parcela im bola vydaná (ktorej súčasťou majú byť aj žalované parcely) v inej časti uvádzajú, že vyriešiť otázku, či majú byť sporné pozemky vydané oprávneným osobám, môže jedine príslušný pozemkový úrad...

Krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu len (výlučne) z dôvodu toho, že na požadovanom určení (neplatnosti právnych úkonov) podľa § 80 písm. c) O. s. p. navrhovateľa nemajú naliehavý právny záujem, a nie na základe nedostatku ich vecnej legitimácie v konaní alebo na základe iných vecných dôvodov. Proti rozsudku krajského súdu nebolo dôvodné pripustiť dovolanie, keďže zamietnutie návrhu na určenie vlastníckeho práva z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu nie je otázkou zásadného právneho významu, ktorú by mal v dovolacom konaní posudzovať Najvyšší súd.»

7. Vyjadrenie krajského súdu zaslal ústavný súd 18. júna 2012 právnej zástupkyňi sťažovateľov s možnosťou zaujať k nemu stanovisko. Požiadal aj o vyjadrenie k možnému upusteniu od ústneho pojednávania o sťažnosti.

8. Právna zástupkyňa sťažovateľov doručila ústavnému súdu 20. augusta 2012 súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci, 7. decembra 2012 však ústavnému súdu oznámila zmenu postoja sťažovateľov, ktorí žiadali nariadiť ústne pojednávanie.

9. Ústavný súd 24. apríla 2013 vyžiadal od okresného súdu spis vo veci sp. zn. 2 C 141/2008, ktorý mu bol doručený 16. mája 2013.

10. Právna zástupkyňa sťažovateľov doručila ústavnému súdu 22. mája 2013 súhlas s upustením od ústneho pojednávania v tejto veci. Zároveň k meritu veci dala ústavnému súdu do pozornosti „zákon č. 97/2013 Z. z., ktorý je v platnosti od 1. mája 2013, kde subjekt *Urbárski spolumajitelia a najmä jeho výbor sú oprávnení konať a zastupovať všetkých vlastníkov pred súdmi vo veci usporiadania ich vlastníctva k spoločným nehnuteľnostiam, ktoré tvoria spoločnú nedeliteľnú nehnuteľnosť, z čoho vyplýva, že pred súdmi bude mať Výbor aktívnu legitimáciu, aj keď v minulosti Valné zhromaždenie každoročne splnomocňovalo Výbor a zároveň jeho predsedu pri konaniach pred súdmi a orgánmi štátu na obhajobu svojich práv, čo bolo aj v tomto prípade...“.* Sťažovatelia prostredníctvom právnej zástupkyne opätovne tvrdili, že „*vlastníkom boli vždy Urbárski spolumajitelia t. j. nie fyzické osoby, ale tiež to, že dňom 1. 10. 1959 v zmysle § 24 zák. č. 49/1959 Zb. vlastníctvo zostáva zachované subjektu Urbáru, ktorému zákonom č. 81/1949 bolo vlastníctvo zobraté... Zvýrazňujeme, že fyzické osoby vo svojich osobitných pkn. vložkách majú zapísaný iba príslušný spoluvlastnícky podiel k celku s odvolávkou na vlastníctvo, ktoré patrí iba subjektu U... V prípade U. sa dňom 10. 3. 1958 tieto tzv. pasienkové nehnuteľnosti podľa zákona č. 81/49 mali stať vlastníctvom JRD T., aj keď dňom 11. 3. 1958 podľa zák. č. 2/58 prechádzajú len do užívania (aj týmto postupom je vidieť snahu vtedajších komunistických moci pánov ako sa rýchlo poponáhľali, pretože na druhý deň to prechádza na JRD iba do užívania...).* Aj keď Výbor urbárskych spolumajiteľov T., je o tom presvedčený, že vlastníctvo ani dňom 10. 3. 1958 nemohlo prejsť na JRD, pretože toto rozhodnutie nemohlo nadobudnúť ani právoplatnosť s dovetkom, že bývalé JRD T. za svojej existencie si nikdy nedovolilo do roku 1990 predať čo len jeden meter štvorcový, pretože vedeli že existuje zákon č. 49/59 Zb. a predchádzajúci štatutári to rešpektovali a nikdy by si nedovolili predať vlastníctvo iného subjektu. Stalo sa niečo neveriteľné, že noví štatutári Družstva – PD Ž. po roku 1990 začali protizákonne rozpredávať urbársky majetok tak, ako to je aj v tomto prípade a v tomto konaní pred ÚS, pričom do dnešného dňa to boli desiatky protiprávných predajov, ktoré realizovali štatutári PD Ž., aj keď ich na to prokuratúra

viackrát upozornila, naďalej konali a aj v súčasnosti konajú tak, aby získali ďalší neoprávnený majetkový prospech...“.

11. Ústavný súd podľa ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých účastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľov, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmavať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný

(arbitrárný) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Zo sťažnosti a zo spisu okresného súdu sp. zn. 2 C 141/2008 ústavný súd zistil, že okresný súd určovaciu žalobu sťažovateľov zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na vyslovení neplatnosti sporných kúpnych zmlúv a súčasne vo vzťahu k sťažovateľovi v 1. rade konštatoval nedostatok jeho aktívnej legitímácie.

Krajský súd prvostupňový rozsudok potvrdil, keďže sa stotožnil so záverom okresného súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu sťažovateľov na určenie neplatnosti kúpnych zmlúv.

1. Porušenia základného práva vlastníť majetok, základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie sa krajský súd mal dopustiť v prvom rade tým, že akceptoval právny záver okresného súdu o absencii naliehavosti právneho záujmu sťažovateľov na vyslovení neplatnosti sporných kúpnych zmlúv, s čím podľa názoru sťažovateľov súvisí aj nedostatočná odôvodnenosť rozsudku odvolacieho súdu, ďalej tým, že sa stotožnil s právnym záverom okresného súdu o nedostatku aktívnej legitímácie sťažovateľa v 1. rade na podanie určovacej žaloby, a nakoniec aj tým, že nepripustil možnosť podania dovolania proti svojmu rozsudku z dôvodu podľa § 238 ods. 3 OSP (rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu).

Ústavný súd nespochybňuje vyjadrený právny názor krajského súdu (v predchádzajúcom konaní aj okresného súdu) o splnení podmienky určovacej žaloby tak, aby v zmysle § 80 písm. c) OSP mohol okresný súd (resp. krajský súd) o uplatnenom

nároku konať a rozhodovať. Tento názor vychádza z ustáleného právneho názoru a rozhodovacej praxe všeobecných súdov. Ústavný súd v plnej miere na ne odkazuje, a keďže sú formulované veľmi zreteľne a bez možnosti dvojakého výkladu, nemá dôvod akokoľvek ich komentovať. V ich svetle potom hodnotí aj názor krajského súdu vo veci sťažovateľov, podľa ktorého *„určením neplatnosti namietaných právnych úkonov... sa právne postavenie navrhovateľov nezmení, t. j. neodstráni sa stav právnej neistoty v ich právnom postavení. Takýmto typom žaloby nedôjde k zmene zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností... v prospech navrhovateľov, nakoľko v zmysle podmienok uvedených § 34 ods. 2 katastrálneho zákona..., správa katastra by vyznačila stav pred prvým neplatne vykonaným právnym úkonom (kúpnu zmluvou zo dňa 3. 8. 1994), čím by sa stav právnej neistoty navrhovateľov neodstránil.“*

To, že autoritatívnym určením neplatnosti sporných kúpnych zmlúv by nedošlo k definitívnemu nastoleniu právnej istoty sťažovateľov vo veci vlastníckeho práva k scudzovanej nehnuteľnosti, nespochybňujú ani samotní sťažovatelia. V argumentačnom doplnení sťažnosti doručenom ústavnému súdu 9. februára 2011 doslovne uvádzajú, že *„je pravda, že vyhovením žalobe... bude ako vlastník v katastri nehnuteľností zapísané PD Ž.“*, a vzápätí konštatujú, že *„v prípade pozitívneho rozhodnutia o návrhu na určenie neplatnosti kúpnych zmlúv, by PD Ž. mohlo byť zapísané ako povinná osoba v katastri nehnuteľností, pričom o vydaní sporných pozemkov by sa rozhodlo v rámci reštitučného konania“*. Tieto skutočnosti okresný súd a krajský súd nedostatočne vyhodnotili, pretože k ich hodnoteniu bolo potrebné pristupovať osobitne a celý postup vysvetliť nie prísne formálne, ale materiálne.

Vyhovením žalobnému petitu sťažovateľov by teda nedošlo k vyriešeniu otázky vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti s konečnou platnosťou. Nemožno totiž vylúčiť jej spornosť v reštitučnom konaní, o ktorom hovoria sťažovatelia, ktoré do dnešného dňa nebolo právoplatne skončené, čo môže vyvolať ďalšie súdne konanie, v ktorom by bolo potrebné vlastnícke právo autoritatívne určiť.

V súvislosti s namietaným prípadom považuje ústavný súd za nevyhnutné zdôrazniť, že k reštitučným a iným nárokom spojeným s obdobím neslobody (zákon Národnej rady

Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému) je potrebné pristupovať zvlášť citlivo, aby v súdnom konaní prípadne nedošlo k ďalšej krivde. V danom prípade o takýto nárok bezprostredne ide.

Medzi prirodzené požiadavky kladené na všeobecné súdy, ktoré rozhodujú o otázkach spojených s reštitučnými nárokmi, patrí, aby k veci pristupovali majúci na pamäti zásadu materiálneho právneho štátu a aby relevantné právne normy interpretovali s určitou dávkou veľkorysosti, pretože len takýmto spôsobom možno preklenúť nedostatky vtedajšej legislatívy a svojvôľu vtedajších štátnych orgánov. Takýmto spôsobom možno zároveň na základe historických súvislostí a právnych noriem prijatých na ich pozadí pochopiť zmysel a podstatu snaženia s cieľom obnoviť, respektíve navrátiť vlastníctvo tým, ktorým svedčí právny dôvod.

Je nepochybné, že v takýchto zložitých prípadoch je potrebné vykonať aj historický výklad, pretože pri urbárskom práve nejde o uplatňovanie súčasných predpisov, ale je nevyhnutné pochopenie daných inštitútov v historických súvislostiach. Tu sa žiada pochopiť podstatu urbárov a podobných právnych útvarov na základe pomerov, ktoré vládli od ich vzniku.

Podľa názoru ústavného súdu právne závery krajského súdu vychádzajú z formálneho výkladu (aj) právnych predpisov namierených proti pôvodným vlastníkom, čo môže znamenať spôsobenie ďalších krívd.

Aj v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, respektíve plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel požadovanej súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať účastníkovi konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

Úlohou všeobecných súdov nie je len vyhľadávať abstraktné pokyny zakotvené v právnej úprave, ale hľadať ich uplatnenie v konkrétnych prípadoch tak, aby rozhodnutia všeobecných súdov odrážali pravý zmysel nachádzania spravodlivosti.

Ústavný súd zastáva názor, že ak by krajský súd, ktorý si osvojil závery súdu prvého stupňa, venoval dostatočnú pozornosť argumentom sťažovateľov, právnej úprave siahajúcej do minulosti, aktuálnej právnej úprave a relevantným skutkovým zisteniam, nepochybne by dospel k záveru, že sťažovateľ v 1. rade a jeho právny predchodca zákonným spôsobom nikdy nestratili vlastnícke právo k predmetu sporu.

Podobný postoj k uvedenej právnej otázke, ktorá v konečnom dôsledku bola spôsobilá ovplyvniť rozhodnutie vo veci samej (v danom prípade vo vzťahu k naliehavému právnomu záujmu), je v súlade aj s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a ústavného súdu.

Všeobecný súd poskytujúci ochranu účastníkovi konania je povinný poskytnúť mu ju v požadovanej kvalite, ktorej zodpovedá odôvodnenie rozhodnutia reflektujúce na všetky zásadné otázky. Ide pritom o tie otázky, ktoré majú pre vec zásadný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (napr. rozhodnutia ESLP vo veci *Georgiadis c. Grécko* z 29. mája 1997 a vo veci *Higgins c. Francúzsko* z 19. februára 1998).

Právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby rozhodnutia súdu boli zdôvodnené a presvedčivé. Výrok súdu je koncentrovaným vyjadrením jeho záverov vykonaných v priebehu celého konania. Takýto postup vyplýva z potreby transparentnosti vysluhovania spravodlivosti, ktorá je nevyhnutnou súčasťou každého justičného aktu (III. ÚS 311/07).

Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Z uvedenej citácie vyplýva, že krajský súd sa pri rozhodovaní danej veci neriadil danými zásadami právneho štátu.

Sťažovatelia v sťažnosti namietali nedostatočné odôvodnenie rozsudkov oboch všeobecných súdov a v podaní doručenom ústavnému súdu 9. februára 2011 predmetnú námietku doplnili aj o skutočnosť, že sťažovateľ v 2. rade *„predniesol na pojednávaní konanom na prvostupňovom súde dňa 25. 1. 2010 zmenu návrhu a žiadal rozšíriť žalobný petit o určenie, že... je podielovým spoluvlastníkom v podiele 802/999999-in pozemku KN parc. č. 1696/2. Súd však bez bližšieho odôvodnenia nepripustil navrhovanú zmenu a to napriek tomu, že by táto zmena nevyžadovala žiadne ďalšie dôkazy a výsledky dovtedajšieho dokazovania mohli byť podkladom pre konanie o zmenenom návrhu. Sťažovateľovi 2 bola takýmto spôsobom odňatá možnosť konať pred súdom, čím došlo k porušeniu jeho práva na súdnu ochranu i vlastníckeho práva.“*

Ústavný súd zistil, že citované tvrdenie sťažovateľa v 2. rade sa v jeho skutkovej rovine zhoduje so skutočnosťou. Okresný súd zmenu žalobného petitu navrhnutú sťažovateľom v 2. rade na pojednávaní 25. januára 2010 uznesením nepripustil bez akéhokoľvek odôvodnenia. Rovnako z rozsudku okresného súdu nevyplývajú dôvody, pre ktoré procesnému návrhu sťažovateľa v 2. rade nevyhovelo. Sťažovateľ v 2. rade na strane 2 odvolania túto námietku predniesol, no krajský súd sa s ňou nijako nevysporiadal.

Okresný súd i krajský súd založili zamietnutie určovacej žaloby na závere o nedostatku naliehavého právneho záujmu na určení, že kúpne zmluvy, ktorými odporcovia scudzovali nehnuteľnosti, sú neplatné. Určenie neplatnosti predmetných kúpnych zmlúv by totiž podľa ich názoru vzhľadom na danú právnu reguláciu obsiahnutú v zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej aj „katastrálny zákon“) na postavení sťažovateľov *„nič nezmenilo“*, teda *„neodstráni sa stav právnej neistoty v ich právnom postavení“*. Aj krajský súd vo vyjadrení k sťažnosti dosvedčil, že prvostupňový rozsudok *„potvrdil... len (výlučne) z dôvodu toho, že*

na požadovanom určení (neplatnosti právnych úkonov) podľa § 80 písm. c/ O. s. p. navrhovateľa nemajú naliehavý právny záujem...“.

Pri takomto právnom názore však procesný úkon sťažovateľa v 2. rade prednesený na pojednávaní 25. januára 2010 (návrh na zmenu petitu tak, aby okresný súd rozhodoval o určení jeho vlastníckeho práva k spoločnej nehnuteľnosti v zodpovedajúcom podiele, nie o určení neplatnosti kúpnych zmlúv) bol spôsobilý priniesť zásadný obrat v právnych záveroch okresného (a neskôr i krajského) súdu, pretože vyhovením tomuto návrhu by došlo k zmene predmetu konania, a tým aj k eventuálnej zmene v hodnotení splnenia podmienky naliehavého právneho záujmu. Na konanie o určení vlastníckeho práva sťažovateľa v 2. rade by už totiž nebolo možné aplikovať § 34 ods. 2 katastrálneho zákona, ktorý pojednáva výlučne o určení neplatnosti právneho úkonu, nie o určení vlastníckeho práva.

Ústavný súd zároveň zdôrazňuje, že účastiťstvo sťažovateľa v 2. rade ako člena pozemkového spoločenstva (teda sťažovateľa v 1. rade) v konaní vrhá nové svetlo aj na jeho aktívnu legitimáciu na podanie určovacej žaloby.

V popísaných okolnostiach je zreteľné, že rozhodnutie o procesnom návrhu sťažovateľa v 2. rade prednesenom na pojednávaní okresného súdu 25. januára 2010 malo pre ďalšie právne hodnotenie prerokúvanej veci podstatný právny význam. To si od okresného súdu vyžadovalo odpoveď na dôvody, pre ktoré tomuto návrhu sťažovateľa v 2. rade nevyhovelo. Ak potom námietku nedostatočného odôvodnenia v otázke nepripustenia navrhutej zmeny žalobného petitu sťažovateľ v 2. rade predniesol v odvolaní, bolo povinnosťou krajského súdu sa ňou zaoberať a dať na ňu náležitú odpoveď. Krajský súd však túto svoju povinnosť nesplnil, čím sa dostal do priameho rozporu s požiadavkou kvality, ktorú na súdne rozhodnutie kladie čl. 46 ods. 1 ústavy i čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby rozhodnutia súdu boli zdôvodnené a presvedčivé. Výrok súdu je koncentrovaným vyjadrením jeho záverov vykonaných v priebehu celého konania. Takýto postup vyplýva z potreby transparentnosti vysluhovania spravodlivosti, ktorá je nevyhnutnou súčasťou každého justičného aktu (III. ÚS 311/07).

Z uvedeného vyplýva, že krajský súd nereflektoval na zásadné a podstatné argumenty sťažovateľa v 2. rade, ako aj to, že formalizmus rozhodovania povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovatelia domáhali spravodlivosti, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany, a čo teda malo za následok porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

1.1 Ďalšia námietka, ktorou sťažovatelia argumentovali, sa týkala právneho posúdenia aktívnej legitímácie sťažovateľa v 1. rade na podanie určovacej žaloby.

S otázkou nalievavého právneho záujmu bola úzko spojená problematika aktívnej legitímácie sťažovateľa v 1. rade, v súvislosti s ktorou okresný súd vyslovil, že nie je daná. Ako už ústavný súd vyslovil, otázka aktívnej legitímácie sťažovateľa v 2. rade ostala bez povšimnutia. Aj keď sťažovateľ v 1. rade v odvolaní predostrel viacero argumentov, ktoré mali svedčať záveru o existencii jeho aktívnej legitímácie, krajský súd, obmedzujúc sa na záver o tom, že nalievavý právny záujem tu nie je daný, sa týmto bodom odvolania vôbec nezaoberal.

Sťažovateľ v 1. rade v rámci odvolacích dôvodov tvrdil svoju aktívnu legitímáciu a nalievavý právny záujem a cez exkurziu historických súvislostí v zmysle zásady *nemo plus iuris ad alium transffere potest quam ipse habet* poukázal na vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti – v súčasnej dobe zapísanej na LV č. 2594, parc. č. 1696/2 o výmere 2889 m², zastavané plochy, katastrálne územie T., ktorá vznikla oddelením z pôvodnej parcely č. 1693 zapísanej v PKV č. 1 T. v prospech útvaru Bývalých urbárskych spolumajiteľov mesta T. (ďalej len „útvar“). Sťažovateľ v 1. rade považoval právny názor okresného súdu (ktorý si osvojil aj krajský súd) o tom, že v prípade vyslovenia neplatnosti kúpnych zmlúv by v katastri nehnuteľností došlo k zmene vlastníctva v prospech odporcu v 1. rade (Ž.), za účelový.

Na tomto mieste považuje ústavný súd za právne významné poukázať na viacero historických daností. Za významný medzník dokazujúci vlastníctvo je potrebné v zmysle vtedy platných zákonov považovať rok 1890. Vlastníctvo útvaru potvrdzuje PKV č. 1 T.,

z ktorej vyplýva, že vlastníctvo svedčalo tomuto útvaru, pričom jeho členom – jednotlivým fyzickým osobám – patrili len príslušné podiely na spoločnom majetku. V časti B „Vlastníctvo“ pod por. č. 1 je uvedený dátum 22. september 1890 a tento text: *„Na základe projektu úpravy z príležitosti komasácie, sem na A. I. por. čísla 1 – 157 (parcela č. 1693 je uvedená pod por. č. 66, pozn.) zaznačené nehnuteľnosti, ako spoločný majetok t. bývalých urbárikov, z ktorého podiele, pripadajúce na jednotlivých urbárskych majiteľov, sa pripisujú k majetkom v jednotlivých pozemkovoknižných vložkách.“* Dokumentom, ktorý znamenal potvrdenie vlastníctva útvaru, je nepochybne Urbárska dobrovoľná zhoda z decembra 1867. K uvedenému je potrebné doplniť, že ešte v roku 1848, teda zákonným článkom IX/1848, došlo k zrušeniu urbárskych záväzkov (poddaní sa stali voči pozemkom v ich užívaní faktickými vlastníkmi) a vydaním tzv. Urbárskeho patentu (1853) sa niekdajší urbárikovia stali právnymi vlastníkmi poddanskej pôdy. Do vlastníctva bývalých urbárikov tak patrili pasienky, lesy a rákosišťa. Zmena pomerov si na území dnešného Slovenska vynútila aj založenie pozemkovoknižných protokolov, k čomu došlo roku 1852. Na základe neskorších právnych aktov z konca šesťdesiatych rokov 19. storočia a začiatku 20. storočia dochádzalo postupne k zmenám v súvislosti so zápismi do pozemkovej knihy. Za dôležité považuje ústavný súd spomenúť, že na základe nariadení č. 45 041 z roku 1889 a č. 10 320 z roku 1904 I. M. pri zakladaní pozemkovoknižných vložiek a pretvorení pozemkovej knihy pri zápisoch spoločných pasienkov a lesa bývalých urbárikov, ako aj komposesorátov sa už neuvádzali individuálne jednotliví spoluvlastníci, ale spoločný les a pasienok sa zapísal do základnej kmeňovej vložky, pričom individuálne podiely jednotlivých spoluvlastníkov sa zapisovali v ostatných vložkách ako posledný zápis na strane „A“. Suma spoluvlastníckych podielov sa však rovnala jednej celej z kmeňovej vložky.

Ústavný súd uvádza, že pokiaľ išlo o otázku spravovania spoločných lesov, túto upravoval zákonný článok XIX/1898 o štátnom spravovaní obecných a niektorých iných lesov a holín, ďalej o upravení hospodárskej správy spoločne užívaných lesov a holín, ktoré sú nedielnym vlastníctvom komposesorátov a bývalých urbárikov (ďalej len „zákonný článok XIX/1898“). Spravovanie spoločných pasienkov bolo upravené zákonným článkom X/1913 o nedielných spoločných pasienkoch (ďalej len „zákonný článok X/1913“).

Na základe uvedeného vznikali združovaním vlastníkov niekdajších urbárskych pozemkov urbárske spoločenstvá (lesné, pasienkové), ktorých základným znakom bolo nedielne spoluvlastníctvo, t.j. nemožnosť vyčlenenia reálnej parcely zo spoločne „*spravovaného*“ majetku.

Pozemkové spoločenstvá (urbáre) spravujúce pasienkové pozemky podľa zákonného článku X/1913 boli zrušené zákonom Slovenskej národnej rady č. 81/1949 Sb.n. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov. Vlastnícke právo k týmto pozemkom tak na základe zákona prešlo na jednotné roľnícke družstvá (ďalej len „družstvo“), ktoré boli zriadené zákonom č. 69/1949 Sb. o jednotných pôdohospodárskych družstvách (ďalej len „zákon č. 69/1949 Sb.“). Zákonom č. 49/1959 Zb. o jednotných roľníckych družstvách (ďalej len „zákon č. 49/1959 Zb.“) došlo k zrušeniu zákona č. 69/1949 Sb., pričom podľa § 24 ods. 1 citovaného zákona vlastníctvo k pozemkom združeným k spoločnému družstevnému hospodáreniu zostáva zachované.

Problematiku obhospodarovania spoločného lesa, ako aj pasienkov, ktoré boli súčasťou lesa, upravoval zákon Slovenskej národnej rady č. 2/1958 Sb.n. SNR o úprave pomerov a obhospodarovaní spoločne užívaných lesov bývalých urbarialistov, komposesorátov a podobných útvarov (ďalej len „zákon č. 2/1958 Sb.“). Týmto zákonom boli zrušené urbárske spoločenstvá „*spravujúce*“ spoločné lesné pozemky a tieto nehnuteľnosti boli odovzdané obhospodarovateľom (nie vlastníkom), ktorými mohli byť krajské správy lesov, družstvá alebo užívatelia spoločných pasienkov.

Zo zápisu v PKV č. 1 a zároveň aj zo stanov útvaru (čl. I., § 1) jednoznačne vyplýva, že bývalý urbársky majetok je nedeliteľný, spoločne používaný lesný majetok a na vedenie jeho hospodárskych záležitostí sa vzťahujú tieto stanovy. To znamená, že išlo o nedielne vlastníctvo komposesorátov a bývalých urbarialistov, ktorého súčasťou neboli len lesné, ale aj pasienkové príslušnosti (§ 2 stanov).

Skutočnosť, že sťažovateľ v 1. rade je právnym nástupcom útvaru, potvrdzuje aj § 2 ods. 1 písm. a) zákona č. 181/1995 Z. z., podľa ktorého pozemkovým spoločenstvom sa rozumie lesné a pasienkové spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti,

na ktoré sa vzťahovali právne predpisy o úprave právnych pomerov majetku bývalých urbáristov (urbárikov), komposesorátov a podobných právnych útvarov, ktoré sa vydali podľa osobitných právnych predpisov a boli obnovené ku dňu účinnosti tohto zákona.

K obnoveniu činnosti sťažovateľa v 1. rade došlo na „valnej hromade“ 28. apríla 1991, a to v súlade s podmienkami podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 83/1990 Zb.“). Zo stanov sťažovateľa v 1. rade prijatých na ustanovujúcej „valnej hromade“ jednoznačne vyplýva, že cieľom tohto združenia bolo obnovenie reálneho výkonu vlastníckych práv bývalých urbárskych spolumajiteľov mesta T. a ich právnych nástupcov k predmetu vlastníctva, ktoré bolo zrušené zákonom č. 2/1958 Sb.

Obnova pozemkových spoločenstiev bola úzko spojená s procesom reštitúcií, ktorý znamenal navrátenie alebo obnovu vlastníctva k pozemkom, ktoré boli oprávneným osobám odňaté v rozpore s princípmi demokracie a právom vlastniť majetok, a to v rozhodnom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990. Právnym základom tohto procesu, ktorý sledoval navrátenie pozemkov patriacich do poľnohospodárskeho a lesného fondu, bol zákon č. 229/1991 Zb., ale keďže do tohto zákona bolo zaradené aj ustanovenie § 6 ods. 1 písm. e), ktoré zahŕňalo vydanie nehnuteľností odňatých podľa zákona č. 2/1958 Sb., bolo potrebné situáciu riešiť režimom podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, okresných úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 330/1991 Zb.“). Tento zákon v § 37 až § 40 zakotvil osobitné ustanovenia o zmiernení niektorých majetkových krívd. Citovaný zákon v znení účinnom do 31. augusta 1995 v § 37 ods. 1 uvádzal, že spoluvlastníckymi podielmi, ktoré sa majú vydať podľa osobitného predpisu [§ 6 ods. 1 písm. d) zákona č. 229/1991 Zb.] alebo ku ktorým zaniká užívacie právo (§ 22 ods. 1 zákona č. 229/1991 Zb.), sa rozumejú aj užívacie podiely alebo iné práva na spoločných nehnuteľnostiach, na ktoré sa vzťahovali predpisy o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárikov, komposesorátov a podobných právnych útvarov. Ustanovenie § 40 tohto zákona v znení účinnom do 31. augusta 1995 priznávalo majiteľom spoluvlastníckych podielov právo založiť pozemkové spoločenstvo na účely zaobstarávania spoločných záležitostí.

Ako už ústavný súd uviedol, právne postavenie pozemkových spoločenstiev s účinnosťou od 1. septembra 1995 upravoval zákon č. 181/1995 Z. z., ktorý v prechodných a záverečných ustanoveniach (§ 31) ustanovil, že spoločenstvá fyzických osôb, ktoré doteraz vznikli a boli založené podľa osobitných predpisov, sa považujú za spoločenstvá založené podľa tohto zákona. Tento zákon v § 2 ods. 1 definoval pojem pozemkové spoločenstvo. Záver o tom, že postavenie sťažovateľa v 1. rade, ktorý bol založený 28. apríla 1991, a teda pred účinnosťou zákona č. 229/1991 Zb. a zákona č. 330/1991 Zb., je subsumovateľné pod písm. a) citovaného zákonného ustanovenia, dosvedčujú zistenia, že ide o lesné spoločenstvo vlastníkov podielov spoločnej nehnuteľnosti, na ktoré sa vzťahovali právne predpisy o úprave právnych pomerov majetku bývalých urbarialistov, pričom spoločná nehnuteľnosť bola vydaná na základe § 6 ods. 1 písm. e) zákona č. 229/1991 Zb. v spojení s § 37 ods. 3 zákona č. 330/1991 Zb. To, že v prípade sťažovateľa v 1. rade nejde o novovytvorený subjekt podľa § 2 ods. 1 písm. c) zákona č. 181/1995 Zb., preukazujú aj jeho stanovy schválené valným zhromaždením 21. marca 1999, ktoré sa odvolávajú na stanovy z 28. apríla 1991 a z 19. marca 1995.

Preskúmaním namietaného rozsudku krajského súdu dospel ústavný súd k záveru, že prezentovaným historickým súvislostiam a relevantnej právnej úprave krajský súd nevenoval dostatočnú pozornosť. Naliehavý právny záujem sťažovateľov na určovacej žalobe odôvodnil veľmi formálnym spôsobom, odvolávajúc sa na znenie zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Zb. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení účinnom od 15. októbra 2008.

Ústavný súd poukazuje aj na zákon č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách, ktorý nadobudol účinnosť v čase rozhodovania pred ústavným súdom. Túto skutočnosť bude musieť krajský súd vziať pri rozhodovaní do úvahy.

Ústavný súd na základe týchto úvah konštatuje, že krajský súd sa nedostatočne vysporiadal s citovanými skutočnosťami, a preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa v 2. rade na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé

súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu) a zrušil rozsudok krajského súdu sp. zn. 7 Co 100/2010 z 11. augusta 2010 (bod 2 výroku nálezu).

1.2 Sťažovatelia založili svoju sťažnosť aj na nespokojnosti s tým, že krajský súd nevyhoviel ich požiadavke pripustiť proti svojmu odvolaciemu rozsudku dovolanie z dôvodu, že ide o vec po právnej stránke zásadného významu (§ 238 ods. 3 OSP).

K takto formulovanej námietke poukazuje ústavný súd na právnu vetu formulovanú v náleze č. k. II. ÚS 348/08-42 zo 6. októbra 2010 a uverejnenú aj v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu za rok 2010 pod č. 54/2010, podľa ktorej *„zo žiadneho ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva povinnosť odvolacieho súdu vyhovieť požiadavke účastníka konania na pripustenie mimoriadneho opravného prostriedku proti jeho rozhodnutiu z dôvodu, že ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Posúdenie prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku z uvedeného dôvodu je na úvahu odvolacieho súdu, pričom táto úvaha nemusí byť zdôvodnená, pretože podľa požiadavky § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku sa v odôvodnení rozsudku uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.“*

Predmetnú námietku sťažovateľov ústavný súd vyhodnotil ako nedôvodnú.

1.3 Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu, ústavný súd k tomu uvádza, že čl. 20 ods. 1 ústavy vykladá a aplikuje tak, aby bol v súlade s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd [(ďalej len „dodatkový protokol“), PL. ÚS 17/00].

Z judikatúry ESĽP, v rámci ktorej bola posudzovaná otázka porušenia práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu, vyplýva, že „majetky“ môžu byť

bud' majetky existujúce, alebo majetkové hodnoty vrátane pohľadávok, o ktorých sťažovateľ môže tvrdiť, že má aspoň „legitímnu nádej“ na ich zhmotnenie (rozsudok ESĽP vo veci PINE VALLEY DEVELOPMENTS LTD. a iní v. Írsko z 29. novembra 1991 a rozsudok ESĽP vo veci PRESSOS COMPANIA NAVIERA S. A. a iní v. Belgicko z 20. novembra 1995).

Vzhľadom na už prezentované právne názory je ústavný súd presvedčený, že ochrana sťažovateľa v 2. rade, ktorý sa v kontexte reštitučných nárokov domáhal na okresnom súde a neskôr na krajskom súde svojich majetkových práv, spadá pod ochranu poskytovanú čl. 1 dodatkového protokolu a zároveň čl. 20 ods. 1 ústavy. Keďže dimenzia porušenia ústavnoprocených princípov je v danej veci úzko spojená s majetkovými nárokmi sťažovateľa v 2. rade, ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd namietaným rozsudkom porušil aj jeho základné právo podľa čl. 20 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

2. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s ustanovením § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľa v 2. rade rozsudkom krajského súdu sp. zn. 7 Co 100/2010 z 11. augusta 2010, bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, a preto zrušil rozsudok krajského súdu.

2.1 Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

V ďalšom konaní bude úlohou krajského súdu vysporiadať sa pri opätovnom rozhodovaní o odvolaní sťažovateľov s odvolacím dôvodom, ktorým sťažovateľ v 2. rade brojil proti nevyhoveniu jeho návrhu na zmenu žalobného petitu okresným súdom. Len v nadväznosti na splnenie tejto úlohy bude možné o odvolaní podanom sťažovateľmi rozhodnúť.

III.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi v 2. rade náhradu trov za tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) a doplnenie sťažnosti z 31. januára 2011. Podanie doručené ústavnému súdu 22. mája 2013 vyhodnotil ústavný súd ako neprinášajúce nové skutkové tvrdenia alebo právnu argumentáciu, ktoré by boli spôsobilé ovplyvniť záverečný úsudok ústavného súdu o predmete konania.

Úkony právnej služby, za ktoré ústavný súd priznal sťažovateľovi v 2. rade náhradu, boli vykonané v roku 2011.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom v čase vykonania úkonov právnej služby (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 741 € pre úkony v roku 2011), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2011 odmenu v sume 123,50 €. Režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje 7,41 € za každý úkon právnej pomoci.

S poukazom na výsledok konania má sťažovateľ v 2. rade nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2011 (dvakrát prevzatie a príprava zastúpenia, dvakrát písomné podanie – sťažnosť, dvakrát doplnenie sťažnosti z 31. januára 2011). Základná sadzba tarifnej odmeny teda predstavuje 370,50 €. Vypočítanú tarifnú

odmenu však ústavný súd musel podľa § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť o 50 %, pretože právna zástupkyňa sťažovateľa v 2. rade mu pri právnom zastupovaní poskytovala právne služby, ktoré mali charakter spoločných úkonov pri zastupovaní dvoch osôb (obaja sťažovatelia). Tarifnú odmenu tak bolo možné priznať len v sume 185,25 €.

K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál v celkovej sume 22,23 € (trikrát po 7,41 €). Náhrada trov právneho zastúpenia sťažovateľa v 2. rade je teda 207,48 €. Krajský súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľa v 2. rade (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Na základe uvedených skutočností rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2013